Meddelande i fosterländska frågor

Vardagstryck

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Meddelanden i fosterländska frågor.

Landtmannapolitik förr och nu.

Det är intressant, men icke blott intressant, utan äfven i hög grad lärorikt att betrakta landtmannapolitiken i Andra kammaren, sådan den varit och sådan den är.

Efter det nya representationsskicket framträdde snart landtmannapartiet enigt och med ett klart program, innefattande yrkanden om upphäfvande af de särskildt på jorden hvilande skattebördorna och om sparsamhet i fråga om statsutgifter. Förhållandena gjorde, att partiet måste i sammanhang med skattefrågorna äfven erkänna såsom sin uppgift att åstadkomma ett för landet betryggande försvarsväsen inom kostnader, som landet kunde bära.

Dessa frågor hafva nu vunnit sin lösning. Frågorna om grundskatterna och indelningsverkets bördor, om väghållningen och skjutsväsendet samt flere mindre skattefrågor hafva blifvit afgjorda i enlighet med landtmannapartiets önskan och i försvarsfrågan har man vunnit ett betydande resultat. Visserligen har detta till största delen åstadkommits, sedan splittring inträdt i landtmännens leder, men den framgång, som till sist vans, berodde på det eniga och kraftiga samarbetet under de första 20 åren af det nya representationsskicket.

Landtmännen äro nu söndrade i tvänne grupper. Orsaken dertill är väl känd. Den ekonomiska fråga, som föranledde sprängningen, var icke i och för sig af sådan natur, att den bort framkalla detta resultat, men den agitation, som väcktes emot lifsmedelstullarne, och ej minst den dåvarande regeringens okloka åtgärd att upplösa Andra kammaren åstadkommo en sådan spänning inom riksdagen såväl som inom hela landet, att ett samarbete mellan de tullvänliga och frihandelsvänliga elementen inom landtmannapartiet icke längre var möjligt.

Under senare åren har den af tullstriden framkallade bitterheten betydligt mildrats, och tanken på landtmannapartiernas återförening har helt naturligt gjort sig gällande. Förslag dertill hafva flere gånger gjorts från nya landtmannapartiets sida, men de hafva alltid afvisats af gamla landtmannapartiet, och detta ganska ovänligt.

Hvad är nu anledningen dertill, att en återförening ej kan ske? Beror det på tullfrågan? Eller beror det derpå, att landtmännen icke vidare hafva några vigtiga gemensamma intressen att bevaka? Eller beror det på, att nya tvistefrågor uppkommit? Eller beror det på den politiska ställning, partiernas ledande män intaga?

Då man läser gamla landtmannapartiets program, skulle man kunna tro, att landtmannanäringen icke vidare har några särskilda politiska intressen, ty det talar icke något om sådana. Detta vore emellertid ett stort misstag. Landtbruket är och måste blifva vår vigtigaste näring, ty på dess ställning beror landets ekonomiska ställning i sin helhet. Det finnes derföre på det ekonomiska området ingen vigtigare omsorg än att betrygga landtbrukets välbefinnande och befordra dess utveckling. Men detta vigtiga samhällsintresse har föga makt att göra sig gällande inom statsförvaltningen, och det är derföre så mycket angelägnare, att det eger ett tillräckligt inflytande inom representationen. Att söka bibehålla detta, är derföre en uppgift, som icke får förbises. Att låta den politiska makten öfvergå till andra klasser vore att bryta med vår historiska utveckling och att tillfoga vår modernäring en obotlig skada. Och detta vore så mycket mera olyckligt, som denna näring sedan slutet på 1870-talet befinner sig i mera bekymmersam ställning än någonsin tillförene. Dessa förhållanden hafva framkallat betydelsefulla rörelser i Tyskland och numera äfven i Danmark i syfte att bereda landtbrukets målsmän ett större politiskt inflytande. Det vore då kortsynt, om våra landtmän ville uppgifva den politiska ställning, de nu ega.

Det är känslan af landtmännens pligt att genom enig sammanhållning försvara sina intressen, som har förmått nya landtmannapartiet att bjuda handen till försoning. Att anbudet förkastats af motpartiet, beror derpå, att man der icke insett eller velat erkänna denna pligt. Man har der velat ställa sig på en helt annan grund än den landtmannapartistiska och velat förfäkta helt andra intressen än landtmännens. Det program, de upptagit, är ett vensterprogram och må såsom sådant kunna respekteras, men det borde icke med någon sanning kunna utgifvas för att vara ett landtmannaprogram.

Det är icke tullfrågan, som hindrat partiernas återförening, ty äfven rena frihandlare begära icke nu lifsmedelstullarnes upphäfvande, utan det är samarbetet mellan gamla landtmannapartiet och de radikale stadsrepresentanterna, som omöjliggjort densamma.

Det vore kanske orätt att säga, att detta parti i sin helhet sympatiserar särdeles mycket med radikalismens sträfvanden. Man kommer nog sanningen närmare, om man säger, att partiet af svaghet och undfallenhet låtit några tilltagsne ledare taga makten och slå in på en väg, som mången ogerna följt, men icke vågat lemna. Härmed må förhålla sig huru som helst, det återstår alltid såsom ett beklagligt faktum, att gamla landtmannapartiet såsom en samlad trupp öfvergifvit de gamla traditionerna och gifvit sig under radikalismens ledning.

Man har länge i landet klagat öfver söndringen. Det finnes emellertid inga utsigter till en förening under den kommande perioden, ty det gamla landtmannapartiets ledare skola utan tvifvel regera partiet med samma tendenser som hittills. Om landsbygdens valmän önska, att landtmannanäringens intressen skola framgent tillvaratagas af ett starkt, kraftigt, enigt parti, kunna de icke tveka under den pågående valstriden. De måste förkasta gamla landtmannapartiets vacklande hållning och radikala sträfvanden och i stället stödja nya landtmannapartiet, som intagit en fast fosterländsk hållning och gjort sig till målsman för en verklig, ärlig landtmannapolitik.

Den norska frågan.

Den *vigtigaste* frågan under nästkommande treårsperiod blifver *den norska*.

De sista händelserna i Norge visa tydligen, att allvarliga strider snart förestå. Det är icke Sverige, som vill detta; öfverlemnade åt oss sjelfva, skulle vi icke önska bättre än att lefva i fred med vår granne och att vid riksdagen sysselsätta oss med våra inre angelägenheter. Utan denna strid *påtvingas* oss af det norska radikala partiet, som derigenom vill spränga unionen. Det är derför en oafvislig fordran, som måste ställas till hvarje blifvande riksdagsman, att han tänker sig in i denna för Sveriges framtid så vigtiga fråga. Vi begära icke, att han skall uppställa ett fullständigt program till den s. k. norska frågans lösning, men vi begära, att han öppet tillkännagifver, huruvida han i denna sak står på nya landtmannapartiets ståndpunkt, som begär, att Norge först och främst ikläder sig lika skyldigheter som vi i afseende på det gemensamma försvaret, innan det kan blifva tal om ökade rättigheter. Sedan Sverige offrat så mycket för sin armé och flotta, under det att Norge tvärtom minskat och försämrat sina försvarskrafter, är en sådan fordran fullt berättigad och öfverensstämmer för öfrigt med den enklaste rättvisa. Derföre kunna vi icke vidare tillåta en riksdagsmannakandidat att i denna vigtiga fråga dölja sitt tänkesätt bakom tvetydiga fraser, såsom t. ex. att han står på regeringens ståndpunkt. Det är just våra regeringars hittills visade svaghet och efterlåtenhet, som till stor del har framkallat norrmännens öfversitteri. Och hvad nuvarande regeringens ståndpunkt angår, så föreligger från dess sida endast ett uttalande angående de norska fordringarna, nämligen utrikesministerns korta förklaring i januari månad, att han hoppades, att frågan skulle kunna lösas genom ömsesidigt tillmötesgående. — Sedan dess hafva dock alla förhoppningar om tillmötesgående från norrmännens sida försvunnit. Deras angrepp på unionen hafva tvärtom blifvit allt hänsynslösare. Den som i detta ögonblick efter allt hvad som förekommit sedan den 14 jan. säger sig stå på ståndpunkten af den nyss anförda, i viss mån sväfvande förklaringen, han antingen vet icke hvad han vill eller söker dölja sina verkliga tänkesätt, ty på något tillmötesgående från Norge torde ingen numera kunna hoppas, hvilket utan tvifvel äfven regeringen klart inser. Och här hafva vi »pudelns kärna». Gamla landtmannapartiet *vill icke* i den norska frågan *bekänna kort*. Och hvarför icke? Derföre att det under de sista åren varit i förbund med städernas radikala riksdagsparti, och att detta parti lifligt önskar framgång åt de norska unionsfienderna, det är allmänt bekant.

Må hvarje valman noga öfverväga, hvad detta innebär! Oförsvarligt vore det att nu i afgörandets stund icke af hvarje riksdagskandidat begära en öppen och ärlig förklaring, huruvida han ämnar ställa sig på nya landtmannapartiets rättvisa, enkla och genomsvenska ståndpunkt, eller huruvida han vill gå med det gamla landtmannapartiet, det vill säga i radikalismens ledband.

Hushållningen med statens medel.

De anmärkningar, som vi framstält mot rösträttsföreningens skefva, för att icke säga osanna framställning af nya landtmannapartiets ställning till statsutgifterna, synas hafva väckt mycken förargelse hos den värda föreningen. I ett nytt »ströblad» tager den åter till orda i sparsamhetsfrågan och utgjuter dessutom i Aftonbladet sin vrede öfver vår granskning på det sätt, som är karaktäristiskt för den tidningen. Någon vederläggning af våra uppgifter förekommer naturligtvis ej, endast hetsiga deklamationer, hvilka bättre än något annat visa, hur smärtsamt man funnit det vara, att en på fakta stödd upplysning om det osanna i rösträttsföreningens påståenden framkommit.

I det senare ströbladet söker föreningen än en gång göra det nya landtmannapartiet misstänkt för slöseri med statens medel. Den har nu genomgått riksdagsprotokollen ifrån år 1888 till 1893 för att hemta sina bevis ur dem, och det är för denna förening betecknande, att man nästan ensamt valt anslagssummorna till stärkande af vårt försvar för att söka styrka anklagelserna. Vid hvarje gemensam votering i dessa frågor blir den högre summan, om den segrat vid voteringen, en ny anklagelsepunkt. Om det röstetal, som den vunnit i Andra kammaren, är vida högre än nya landtmannapartiets numerär i kammaren, så generar icke alls den omständigheten, lika litet det faktum, att bland det nya partiets män flere veterligen röstat emot mången här uppförd utgift, medan af det gamla partiets ledamöter vissa röstat för den. Nej, allt uppföres på det förra partiets konto.

Lika litet gör sig föreningen den frågan, om anslagen voro nödvändiga eller ej. Denna synpunkt, som måste vara den enda bestämmande, då det gäller statens utgifter, lemnas här alldeles å sido, enär rösträttsföreningen icke kan eller vill förstå, att just anslagen till stärkande af försvaret höra till de allra nödvändigaste i en stat. Detta är nu en följd af våra radikalers förut väl kända ofosterländska tänkesätt, hvarom det icke lönar mödan att vidare tala, helst andan hos största delen af vårt folk lyckligen är en helt annan. Våra radikaler hafva i denna sak samma uppfattning som sina norska meningsfränder, hvilka ju också visa sin sparsamhet uti att fullständigt försumma landets försvar och i stället använda pengarna till öfverdrifna riksdagsarvoden åt sig sjelfva. Att få det lika bra ställdt i Sverige, det är rösträttsagitatorernas framtidsideal, men det kan endast vinnas efter den allmänna rösträttens införande. Deraf ifvern för denna reform.

Att i detalj genomgå alla de trettio anslagsposterna och uppvisa deras af rösträttsföreningen förbisedda nödvändighet tillåter icke utrymmet och är dessutom mindre behöfligt, då en uppmärksam läsare sjelf kan bedöma den frågan. Betecknande för rösträttsföreningens »bevisföring» är det, att den insinuerar, att Andra kammarens majoritet 1892 genom den bekanta resan till Karlsborg genom regeringens »fiffighet» på något otillbörligt sätt vunnits för ett högre anslag till Vabergets befästande, ehuru det är sjelfklart, att hvad riksdagsmännen der sågo öfvertygade dem om nyttan häraf. Oförsynt är det påståendet, att resan »kostat» staten de 50,000 kr., hvarmed den ökade byggnadsanslaget. Men det blottar en lika märkvärdig som vidrig tankegång detta, att anse de pengar bortkastade, som offras till landets försvar. På denna underförstådda grundtanke är emellertid hela rösträttsföreningens anklagelseskrift baserad.

Bland de få exempel på slöseri, som icke gälla försvaret, finner man icke utan förvåning 7 mill. för inköp af Gellivarabanan, en åtgärd som ganska allmänt erkännes vara af både ekonomiska och politiska skäl nödvändig och välbetänkt. Troligtvis har man tagit med den posten endast för att få slutsumman ökad. Särskildt bör påpekas, att det nya landtmannapartiets flertal, såsom hvar och en med riksdagsförhållandena förtrogen väl känner, röstat emot de byggnadsanslag, som finnas uppförda på den ifrågavarande listan, men ehuru äfven författaren måste veta detta, låtsar han icke alls derom, ty för honom var hufvudsaken att göra sin exempelsamling så stor som möjligt.

Om detta »ströblads» tendens kan man verkligen använda Aftonbladets ord: »den politiska moralen måtte dock i sanning vara betänkligt på afvägar, då ett parti och dess representanter kunna tillåta sig att föra den politiska striden med sådana medel.»

Olika stridssätt.

Det kastar ett egendomligt ljus öfver det radikala partiets valagitation att se, med hvilka olika argument det vänder sig till de olika samhällsklasserna.

Sedan gammalt är det kändt, hur dess talare på folkmöten af städernas radikala arbetare uppmanat till strejker under skördetiden för att tilltvinga sig allmän rösträtt, samt huru man på dylika möten ofta fått höra de ilsknaste utfall särskildt mot bönderna. — Ute på landsbygden åter talar man i en annan tonart. Här framställas de radikala ledarne såsom bondens bästa vänner, och på sin höjd tillåter man sig något utfall mot »storbönderna». Samtidigt aktar man sig väl för att omtala, att valrättens utsträckning skall försätta jordbrukarne i minoritet i en mängd valkretsar, der de nu äro majoritet.

Ett nytt exempel på denna listiga politik hafva vi i dagarne sett användas. För arbetarne utmålas de skattelindringar, som urtima riksdagen beslöt ifråga om jordbruksfastigheter, såsom höjden af orättfärdig intressepolitik, såsom ett bevis på hur de maktegande förstå att rikta sig på de orepresenterades bekostnad o. s. v.

Sådant tal passar sig dock ej för landtbrukarne, och derför framställer man för dem en alldeles motsatt bild. Man söker till deras tjenst uträkna, att de blifvit lurade genom urtima beslutet och att deras skatter långt ifrån att genom afskrifningen minskas tvärtom blifvit större än förr, åtminstone för de närmaste tre åren.

Är icke detta ett enkelt sätt att vinna de båda partierna? För att så mycket som möjligt hindra tänkande bönder och arbetare att se, hur kappan vändes efter vinden, meddelar Aftonbladet den senare upplysningen endast i sin veckoupplaga, som hufvudsakligen läses på landsbygden, men sjunger på den förra melodien i sin dagliga upplaga, hvilken har stor läsekrets bland fabriksarbetarne.

Stockholm, Vårt Lands tryckeri, 1893.